Valiokunnan lausunto YmVL 28/2017 vp– O 49/2017 vp

Ympäristövaliokunta

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistaminen

Ympäristöministeriölle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valiokunta on pyytänyt ympäristöministeriöltä selvityksen 4.10.2017 valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- aluesuunnitteluneuvos Ulla Koski, ympäristöministeriö
- yksikön johtaja, liikenneneuvos Risto Murto, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Merja Hilpinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylitarkastaja Juha Karila, työ- ja elinkeinoministeriö
- tutkija Sanna-Riikka Saarela, Suomen ympäristökeskus
- aluesuunnittelujohtaja Jarmo Vauhkonen, Etelä-Savon maakuntaliitto
- yleiskaavapäällikkö Rikhard Manninen, Helsingin kaupunki
- kehittämispäällikkö Anne Jarva, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Leena Kristeri, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- ympäristölakimies Pasi Kallio, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toiminnanjohtaja Matti Koistinen, Pyöräliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Lapin liitto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ympäristöministeriön selvitys

Ympäristöministeriö on toimittanut ympäristövaliokunnan pyynnöstä valiokunnan 20.10.2017 pidettyyn kokoukseen perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettuna selvityksenä luonnoksen valtioneuvoston päätökseksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamisesta.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto YmVL 28/2017 vp

Asian valmistelu

Ympäristöministeriön selvitys koskee ministeriössä valmisteltua ehdotusta valtioneuvoston päätökseksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamiseksi. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Niiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tavoitteet antavat sisältöperustaa kaavoituksen ennakoivalle ja vuorovaikutteiselle viranomaisyhteistyölle valtakunnallisesti merkittävissä kysymyksissä.

Tavoitteiden voimassaolon aikana alueidenkäyttöön ja kaavoitukseen kohdistuvat haasteet ja vaatimukset ovat muuttuneet voimakkaasti. Tästä syystä nykyiset tavoitteet eivät vastaa alueidenkäytön valtakunnallisen ohjauksen tarpeisiin. Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ohjausvaltaa selvennetään kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti maakuntakaavojen ja kuntien yhteisten yleiskaavojen vahvistamisesta on luovuttu vuonna 2016 voimaan tulleella maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella. Tämä painottaa entisestään kaavoituksen ennakoivaa ja vuorovaikutteista viranomaisyhteistyötä, jolle valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet antavat sisältöperustaa.

Ympäristöministeriö asetti 17.3.2016 yhteistyöryhmän ohjaamaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamista. Yhteistyöryhmässä olivat edustettuina ministeriöt, maakuntien liitot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen Kuntaliitto. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimi eduskunnan varapuhemies Mauri Pekkarinen ja 9.8.2016 alkaen kansanedustaja Timo Korhonen.

Tavoitteiden uudistamisen tarkoituksena on vastata alueidenkäytön tulevaisuuden haasteisiin ja edistää kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa. Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin ja Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita uudistetaan siten, että ne koskevat nykyistä rajatummin keskeisimpiä valtakunnallisia näkökohtia. Samalla kiinnitetään huomiota tavoitteiston selkeyttämiseen.

Uudistettavalla päätöksellä korvataan valtioneuvoston marraskuussa 2000 tekemä ja marraskuussa 2008 tarkistama päätös valtakunnallisiksi alueidenkäyttötavoitteiksi.

Ympäristövaliokunta on lausunut tavoitteita aikaisemmin käsitellessään, että päätöksen tarkistukset tulee aina tuoda eduskunnan käsiteltäviksi. Tämän mukaisesti myös voimassaolevaan valtioneuvoston päätökseen sisältyy maininta, jonka mukaan eduskunnalle on varattava mahdollisuus tarkistusten käsittelyyn. Asian saattamiseksi vireille eduskunnassa ympäristövaliokunta pyysi 4.10.2017 ympäristöministeriöltä selvitystä ehdotuksesta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamiseksi ja ministeriö antoi selvityksen valiokunnalle 20.10.2017.

Valtioneuvoston päätösluonnos

Ehdotus valtioneuvoston päätökseksi on jaettu seitsemään lukuun.

Luvussa 1 tarkastellaan alueidenkäytön valtakunnallisia tulevaisuuden tarpeita, joihin vastaaminen on tärkeää hyvän elinympäristön ja kestävän kehityksen edistämiseksi koko maassa. Keskeisimmät tarpeet liittyvät ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuteen ja kulttuuriympäristöön, elinkeinojen uudistamiseen sekä kaupungistumiseen.

Luvussa 2 kuvataan tavoitteiden oikeudelliset ja muut lähtökohdat. Luvussa tuodaan esille maankäyttö- ja rakennuslain 22 §:n mukaisesti ne asiat, joista tavoitteita voidaan antaa. Muina tavoitteiden asettamiseen vaikuttavina tekijöinä on kuvattu tavoitteiden merkitys kansainvälisten velvoitteiden ja sopimusten täytäntöönpanossa sekä maakuntauudistuksen vaikutukset.

Luku 3 sisältää ehdotetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet perusteluineen. Tavoitteet on jaettu viiteen teemaan seuraavasti:

1) Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
2) Tehokas liikennejärjestelmä
3) Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
4) Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
5) Uusiutumiskykyinen energiahuolto.

Luvussa 4 kuvataan tavoitteiden keskeiset vaikutukset perustuen Suomen ympäristökeskuksen tekemään ympäristöarviointiin, joka on tehty viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia koskevan lain mukaisesti.

Luvussa 5 kuvataan tavoitteiden oikeusvaikutukset siten kuin niistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:ssä.

Luvussa 6 kuvataan valtioneuvoston päätöksen voimaantulo ja toimeenpano. Luvussa kuvataan myös päätöksen toimeenpanon ja ajantasaisuuden seuranta.

Luvussa 7 todetaan muutoksenhaku valtioneuvoston päätökseen.

Yleistä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista

Valiokunta pitää alueidenkäyttötavoitteiden uudistamista ajankohtaisena. Tavoitteet on tarkistettu vuonna 2008, mutta toimintaympäristön muuttumisen johdosta uudistaminen on tarpeen. Keskeiset muutosajurit ovat suurimmalta osaltaan samoja, mutta muutoksen vauhti on ollut nopeaa erityisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja digitalisaation osalta. Päätösluonnoksen rakenteessa korostetaan hyvin keskeisiä alueidenkäytön suunnittelussa huomioon otettavia haasteita, kuten ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siirtyminen vähähiiliseen yhteiskuntaan, luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen, kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttäminen, kaupungistuminen ja yhdyskuntarakentamisen keskittyminen, elinkeino- ja yritysrakenteiden uudistuminen, palvelujen keskittyminen ja digitalisaatio sekä väestön ikääntyminen.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:ssä. Lain 24 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja edistää niiden toteuttamista. Valtion viranomaisten on myös arvioitava toimenpiteidensä vaikutuksia valtakunnallisten alueidenkäyt-

tötavoitteiden kannalta. Lain 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Alueidenkäyttötavoitteilla konkretisoidaan lain 5 §:ssä säädettyjä alueidenkäytön suunnittelun tavoitteita, joten tavoitteet eivät laajenna kaavojen sisältövaatimusten alaa eivätkä luo uusia oikeudellisia perusvaatimuksia kaavoitukselle.

Valiokunta toteaa, että ehdotetut tavoitteet rakentuvat pitkälti olemassa olevan päätöksen perustalle, joten niiden sisältö ei olennaisesti muutu, vaikka tavoitteet uudistetaan vastaamaan yhteiskunnallisen kehityksen muutokseen. Uudistuksessa myös tavoitteiden oikeusvaikutukset säilyvät ennallaan. Päätösluonnokseen sisältyvien tavoitteiden määrä on kuitenkin aikaisempaa huomattavasti suppeampi, joten ohjaus keskittyy aikaisempaa enemmän nimenomaan valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottamiseen kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Tavoitteita on myös yhdistetty ja muotoiltu osittain yleispiirteisemmiksi aikaisempaan verrattuna.

Erityisesti rakenteellinen muutos yleis- ja erityistavoitejaosta luopumiseksi selventänee tavoitteistoa ja edistää päällekkäisyyksien vähenemistä muun lainsäädännön kanssa. Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla ei luoda erityislainsäädännön kanssa päällekkäistä ohjauskeinoa. Päällekkäisyyden välttämisestä seuraa, ettei tavoitteissa toisteta erityislaeista johtuvia rajoituksia. Esimerkiksi pohjaveden ehdottomasta pilaamiskiellosta säädetään ympäristönsuojelulaissa, minkä lisäksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin on lisätty sääntely pohjavesien määrittelystä, luokituksesta ja suojelusuunnitelmista (19.12.2014/1263). Päätösluonnoksessa tavoitteena ei mainita erikseen pohjavesien suojelua, vaan korostetaan yleisemmällä tasolla onnettomuusvaaraa aiheuttavien laitosten sijoittamista riittävän etäälle luonnon kannalta herkistä alueista.

Kun tavoitteet keskittyvät aidosti valtakunnallisesti merkityksellisiin seikkoihin, jää paikallisille maankäyttöratkaisuille tarvittavaa liikkumatilaa. Alueet ovat hyvin erilaisia, ja kehitys polarisoituu entisestään esimerkiksi kaupungistumistrendin vahvistuessa. Tavoitteiden luonteen kannalta on myös tarkoituksenmukaista, että ne on muotoiltu jossain määrin aikaisempaa enemmän mahdollistaviksi rajoittavien tavoitteiden sijaan. Useilla tavoitteilla edistetään, turvataan tai kehitetään haluttuja päämääriä. Keskittyminen valtakunnallisesta näkökulmasta merkityksellisimpiin yleisiin tavoitteisiin on omiaan parantamaan niiden vaikuttavuutta.

Kun maakuntakaavojen vahvistamisesta on luovuttu, korostuu alueidenkäytössä vuorovaikutteinen yhteistyö, jolle valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet antavat sisältöä. Alueidenkäytön suunnittelu on luonteeltaan kokonaisvaltaista ja eri intressejä yhteensovittavaa toimintaa, jossa tunnistetaan toiminnalliset tarpeet ja sovitetaan ne ympäristön vaatimuksiin. Tämä edesauttaa ympäristöllisten näkökohtien riittävän laaja-alaista tarkastelua ja varhaista huomioon ottamista alueidenkäytön suunnittelussa ennen hankekohtaisia ratkaisuja ja erityislakien mukaisia menettelyjä.

Uudistettavat tavoitteet

Valiokunta korostaa, että alueidenkäytön suunnittelussa tärkeää on kyetä vastaamaan uusiin tarpeisiin, jotka perustuvat vähähiilisen yhteiskunnan ja uusiutuvan energian varaan rakentuvan energiantuotannon edellyttämien rakenteellisten muutosten edistämiseen. Käynnissä oleva liikenteen murros, digitalisaatio ja automaatio ja siten myös työn murros edellyttävät uusien näkökulmien huomioon ottamista alueidenkäytön suunnittelussa. Monikeskuksinen aluerakenne tukee maan eri osien vahvuuksien hyödyntämistä. Alueiden välisellä verkottumisella ja yhteistyöllä voidaan vahvistaa alueiden toimintaedellytyksiä ja vetovoimaa. Alueet, seudut, maakunnat, kunnat ja kaupungit voivat omilla päätöksillään ja toimillaan vaikuttaa merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen, resurssien viisaaseen käyttöön sekä hyvinvoinnin ja liiketoimintamahdollisuuksien lisäämiseen. Suurten kaupunkiseutujen alueidenkäytön ratkaisuilla ja yhdyskuntarakenteen eheyttämisellä on suuri merkitys päästövähennystavoitteiden saavuttamisen ja yhdyskuntien toimivuuden ja taloudellisuuden kannalta. Resurssitehokas ja vähähiilinen yhdyskuntakehitys on välttämätöntä Pariisin ilmastosopimuksen edellyttämien ja yhä kiristyvien päästövähennystavoitteiden toteuttamiseksi.

Kansallisen Agenda2030 toimenpideohjelman keskeiset painopistealueet ovat hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi. Hiilineutraaliutta ja resurssiviisautta koskeva painopistealue edellyttää panostamista osaamisen kehittämiseen ja muutoksen hallintaan yhteiskunnan ja ihmisten kannalta kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Kestävän talouden ja työllisyyden turvaaminen mahdollistavat hyvinvointiyhteiskunnan edelleen kehittämisen. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden avulla voidaan toimeenpanna Agenda2030-toimenpideohjelman kestävän kehityksen tavoitteita.

Kestävän kehityksen edellytys on turvallinen yhteiskunta muuttuvassa toimintaympäristössä. Toisaalta yhteiskunnan kokonaisturvallisuus ja yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ovat riippuvaisia kestävän kehityksen toteutumisesta. Ehdotukseen valtakunnallisiksi alueidenkäyttötavoitteiksi sisältyykin myös maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeiden huomioon ottaminen. Valiokunta korostaa myös, että maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi alueidenkäytössä on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota niihin alueidenkäytön rajoitteisiin, joita toiminnasta aiheutuu puolustusvoimien ja rajavalvonnan käytössä olevien alueiden ulkopuolella.

Pariisin ilmastosopimuksen ja kestävän kehityksen Agenda2030-ohjelman ohella muita merkittäviä valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin vaikuttavia kansainvälisiä sopimuksia ovat YK:n kaupunkikehitysohjelma Habitat III, biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista koskeva yleissopimus, Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus, eurooppalainen arkeologisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus sekä eurooppalainen maisemayleissopimus. Alueidenkäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon ja edistää näihin sopimuksiin sisältyvien tavoitteiden toteutumista. Kansainväliset sopimukset ohjaavat alueidenkäytön suunnittelua, mutta maakunnan suunnittelussa alueidenkäyttötavoitteet täsmennetään maakunnallisiksi alueidenkäytön ratkaisuiksi sovittaen ne yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Kaavoituksen kautta konkretisoituvat päätökset ovat siten aina kansallisia, yhteensovittavia tulkintoja, joihin vaikuttavat niin kansainväliset sopimukset kuin kansallinen lainsäädäntö.

Luonnoksessa valtioneuvoston päätökseksi tunnistetaan hyvin se, että liikennejärjestelmällä on keskeinen merkitys vähähiilisyyden edistämisessä samalla, kun sen toimivuus, toimintavarmuus ja turvallisuus ovat koko maan kehityksen perusedellytyksiä. Tavoitteena on edistää valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta ja taloudellisuutta kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja verkostoja sekä varmistamalla edellytykset eri liikennemuotojen ja -palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille sekä tavara- ja henkilöliikenteen solmukohtien toimivuudelle.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmän rungon muodostaa verkko, joka yhdistää maakuntakeskukset, tärkeät aluekeskukset ja merkittävät henkilö- ja tavaraliikenteen terminaalit. Kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävien yhteyksien kehittämisellä on suuri merkitys myös Suomen kilpailukyvyn kannalta. Valiokunta korostaa, että Helsingin seudulla on metropolina edelleen koko Suomen kannalta tärkeä merkitys, vaikka Helsingin seudun erityiskysymyksiä ei enää tavoitteisiin sisällytetäkään. Alueidenkäytön suunnittelussa tärkeä näkökulma on myös Helsingin metropolialueen kilpailukyky suhteessa muihin Euroopan metropolialueisiin.

Valiokunta korostaa tarvetta panostaa kestävään liikennejärjestelmään ja erityisesti raideliikenteen potentiaalin hyödyntämiseen kasvukeskuksissa ja aluekeskusten välillä. Alueiden elinvoiman lisääminen ja monikeskuksisen aluerakenteen tukeminen edistävät valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta, eri alueiden saavutettavuutta sekä joukkoliikenteen ja pyöräilyn lisääntymistä. Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen -tavoitteella on tarpeen vahvistaa edelleen tavoitetta erityisesti hyviin joukkoliikenneyhteyksiin perustuvasta yhdyskuntarakenteesta. Toteutuessaan alueidenkäyttötavoitteilla voidaan näin edistää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sijoittamalla merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet siten, että ne ovat näillä hyvin saavutettavissa. On myös tarpeen, että siirtymät kevyen liikenteen ja eri joukkoliikennemuotojen välillä toimivat sujuvasti. Valiokunta korostaa, että sovittamalla yhteen alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä liikennejärjestelmän kehittämisperiaatteet ja ratkaisut on maankäytön, alueidenkäytön ja liikenteen MAL-sopimuksin käytännössä saatu hyviä tuloksia näiden tavoitteiden toteuttamiseksi ja kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuden edistämiseksi. Nämä hyvät yhteistyöhön perustuvat kokemukset voivat olla mallina muidenkin tavoitteiden toteuttamisessa. Kohtuuhintaisten asuntojen riittävä tarjonta kasvukeskuksissa on osaltaan työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten perusta.

Olemassaolevien rakenteiden kehittämisellä ja aluekeskusten saavutettavuuden parantamisella voidaan vaikuttaa myös laajemmin yhdyskuntarakenteeseen, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin, ja asumiseen ja energiahuoltoon siten, että kokonaispäästöt voivat vähetä ja liikenne tehostua. Yhä laajemmin rakenteisiin vaikuttavat digitalisaatio ja automaatio muuttavat liikenteen rakennetta ja mahdollistavat eri liikennemuotoja yhdistävien matka- ja kuljetusketjujen toimivuuden. Toimivat ja kattavat laajakaistaverkostot mahdollistavat uudenlaisen työn ja palvelujen saavutettavuuden.

Alueidenkäytön suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon elinkeinoelämän muutokset, kuten bio- ja kiertotaloustavoitteet. Siirtyminen uusiutuvan energian käyttöön edellyttää myös tuuli- ja aurinkoenergiaratkaisujen, energiansiirron ja energian käyttäjien tarpeiden huomioon ottamista. Yritysten jakelu- ja käyttöjärjestelmien logistiikkamuutokset liittyvät digitalisaatioon. Tulevai-

suudessa tulisi mahdollistaa erilaiset vaihtoehdot älykkäillä, kevyemmillä ja erirakenteisilla matka- ja logistiikkaketjuilla.

Ilmastonmuutoksen sopeutumisen tarve otetaan myös tavoiteluonnoksessa huomioon. Tavoitteen mukaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varaudutaan ja uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin. Valiokunta korostaa sopeutumisnäkökulman kasvavaa merkitystä alueidenkäytön suunnittelussa. Tätä tukee hyvin ilmastolaki, jossa säädetään ilmastonmuutoksen kansallisesta sopeutumissuunnitelmasta, jonka valtioneuvosto hyväksyy vähintään kerran kymmenessä vuodessa. Sopeutumissuunnitelma sisältää riski- ja haavoittuvuustarkastelun sekä tarpeen mukaan hallinnonaloittaisia sopeutumista koskevia toimintaohjelmia.

Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että alueidenkäyttötavoitteilla edistetään myös luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä. Ekologisia yhteyksiä on erityisesti kaupunkiseuduilla tarpeen tarkastella valtakunnallisesta näkökulmasta, sillä ne mahdollistavat myös lajiston siirtymisen uusille elinalueille ilmaston lämmetessä. Luonnon monimuotoisuuden edellytysten säilymiseen voidaan alueidenkäytön suunnittelussa vaikuttaa parhaiten välttämällä tarpeetonta alueiden pirstomista ja siten ekologisten yhteyksien katkeamista.

Keskeisiä tavoitteita ovat myös valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaaminen sekä luonnonvarojen kestävän hyödyntämisen edistäminen. Kulttuuri- ja luonnonperintöä sekä luonnonvaroja koskevilla ratkaisuilla turvataan osaltaan kansallisen luonto- ja kulttuuriperinteen säilyminen ja vaikutetaan ekologiseen kestävyyteen. Rakennetun ympäristön vajaakäyttö tai käytön puute muodostavat suuren haasteen kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttämiselle, joten rakennetun ympäristön laadukkaalla kehittämisellä voidaan edistää myös kulttuuriympäristön monimuotoisuutta.

Esille on syytä nostaa myös tavoitteet huolehtia virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta. Luonnon virkistys- ja matkailukäytön kehittäminen edellyttää entistä enemmän verkostoitumista ja alueiden välistä työnjakoa. Kaupungistuminen ja luonto- ja kulttuurimatkailun kasvu edellyttävät aikaisempaa vahvempaa huomion kiinnittämistä näihin näkökulmiin paikalliset olosuhteet huomioon ottaen, sillä alueelliset erot ovat suuria.

Lopuksi

Valiokunta katsoo, että uudistus voi lisätä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vaikuttavuutta, kun niiden määrä vähenee huomattavasti ja ne ovat aikaisempaa täsmällisempiä ja selkeämpiä myös rakenteellisen muutoksen johdosta, kun yleis- ja erityistavoitteista luovutaan. Toisaalta uudet tavoitteet vahvistavat maakuntien ja kuntien asemaa alueidenkäytön suunnittelussa. On siten tärkeää myös varmistaa, että valtion viranomaisten näkemykset valtakunnallisista tavoitteista välittyvät tehokkaalla tavalla tulevan maakuntahallinnon päätöksentekoon.

Maakuntauudistus tulee myös muuttamaan merkittävästi hallinnon rakenteita sekä valtion viranomaisten ja maakuntien ja kuntien viranomaisten välistä työnjakoa. Valiokunta pitää välttämät-

tömänä tässä tilanteessa erityisesti tarvetta seurata uudistuksen vaikutuksia suhteellisen pian sen jälkeen, kun rakenteelliset muutokset on toteutettu ja tavoitteiden soveltamisesta saadaan kokemuksia. Valiokunta pitää edelleen tärkeänä sitä, että eduskunnalle varataan vakiintuneeseen tapaan mahdollisuus tarkastella tavoitteiden tarkistusehdotuksia.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta esittää,

että ympäristöministeriö ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 28.11.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Martti Mölsä sin
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Mirja Vehkaperä kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos